

NEPPIUS, NEPPENSTRÖM, ADLER - SUKU

Nykyisen kuhmalahden alueella on sijainnut kaksi ns. ratsutilaa, Vehkapuntarin Hinkkala ja Ison-Pennon Knaapi. Em. tiloista Knaapia ovat hallinneet talonpoikaiset omistajat, sen sijaan Hinkkala on ollut pitkään Neppius ja Neppenström-nimiä kantaneen aliupseerisuvun hallussa. Nimenkantajien osalta ko. suku on hävinnyt Kuhmalahdelta. Hinkkalan rustholli on kuitenkin Rauhalahti l. Fransberg-nimistä osaa lukuunottamatta edelleen tämän suvun naiskantaisten sukuhaarojen hallussa.

Tarkoitukseni on luoda lyhyt yleiskatsaus ko. sukuun, erityisesti sen Kuhmalahdella vaikuttaneisiin jäseniin.

Suvun juuret

Kuhmalahden Vehkajärvellä

Suvun juuret johtavat Kuhmalahden (ent. Sahalahden) Vehkajärven Näppilän taloon, joka on ollut suvun hallussa ainakin vuodesta 1600. Tuolloin taloa asui Simo Antinpoika Nebb. Hänen pojanpoikansa Yrjänä Antinpoika (k. 1697) omisti 1600-luvunpuolivälistä alkaen Kuhmalahden Vehkapuntarin Hinkkalan eli Kihlalan rusthollin. Yrjänä Antinpojan onnistui koota huomattava omaisuus. Tämä lautamies ja Hinkkalan isäntä oli tiettävästi 1600-luvun loppupuolen vaurain talollinen Kuhmalahdella. Omaisuuttaan hän oli kartuttanut mm. lainaamalla varojaan korkoa vastaan ja pitämällä kestikieviä.

Hänen poikansa Sigfrid Neppius (n. 1660-1697) kuuluu niihin harvoihin eri-koistapauksiin Hämeessä, joista oman pitäjän talollisten pojista tuli kotiseutunsa pappeja. Varakas koti mahdollisti Sigfridin lähtemisen opintielle Turkuun. Hämäläisnuorukaisten opinkäynnin laajuus tuolloin 1600-luvulla Turun Akatemian

perustamisesta vuodesta 1640 Isoonvihaan saakka oli vain 3 - 4 ylioppilasta vuodessa.

Isän mahtiasema pitäjässä sekä lahjoitukset kirkon rakentamiseksi ovat varmasti auttaneet pojan valitsemista paikkakunnan kappalaiseksi v. 1689. Ennen varsinaista virkaan valitsemistaan hän oli ehtinyt jo hoitaa Kuhmalahden ensimmäisen papin Jaakko Eskilipojan tointa tämän sairauden aikana. Seurakunnallisesti Kuhmalahden kuului tuolloin Kangasalaan kappeliseurakuntana.

Opintille lähtiessään Sigfrid Yrjänänpoika oli ottanut nimen Neppius. Nimen alkuosa muodostuu suvun kantaisän Simo Antinpojan sukunimestä Nebb. Tähän on yhdistetty latinankielinen sana pius (=hurskas, pyhä, oikeudenmukainen).

Sigfrid Neppiuksen kuoltua v. 1697 suurena lavantauti ja katovuonna Hinkkalan rustholli jäi perikunnalle ja se jaettiin vasta isonvihan jälkeen. Talo näyttää säästyneen ryöstöiltä sodan aikana, sillä omaisuutta oli jaettavaksi suhteellisen runsaasti. Jäämistöön kuului mm. ryijy, lakanaita ja pyyheliinoja, joita esiintyy vasta myöhemmin muissa Längelmävedenseudun talonpoikaistaloissa. Talon vaurautta kuvannee myös kansan suussa kulkeneet kertomukset isonvihan aikana kätketystä ja löytymättä jääneestä Hinkkalan aarteesta.

Kuhmalahden sankari,

Gabriel Neppius

Sigfrid Neppiuksen poika Gabriel Neppius (1695-1744) antautui sotilasuralle, kohen vääpeliksi. Isonvihan aikana hän toimi sissipäällikkönä kotiseudullaan. Todennäköisesti hänen tekoihinsa perustuen vanha kansa on käyttänyt Kuhmalahdesta nimitystä "Sankarien seurakunta".

Isonvihan alkuvuosina vihollissotilaat liikkuivat suurina joukkoina väestön piiloutuessa metsiin ja piilopirtteihin. Kuhmalahdella vihollisen saapussa kätkeydyttiin mm. Ison-Pennon kylässä sijaitsevaan "Pahansuon monttuun". Vuosina 1719-21 Suomeen sijoitettiin pysyvästi venäläisiä sotilaita. Tällöin tarjoutui molemmille osapuolille tilaisuus tutustua toisiinsa. Tämän seurauksena vääpeli Gabriel Neppiuksen sisar Cristina hylkäsi miehensä ylioppilas Henrik Roseniuksen ja hänen kerrotaan seuranneen vapaaehtoisesti venäläisiä Venäjälle. Vapaaehtoisuudessa saattaa kuitenkin olla kysymys enemminkin ympäristön aiheuttamien paineiden vuoksi syntyneestä tilanteesta.

Vääpeli Gabriel Neppius ei liene ainoa sukunsa sotilas, joka on taistellut venäläisiä vastaan kotiseudullaan. Venäläisten joukkojen ylitettyä Suomen rajan helmikuun 20.-21. päivien välisenä yönä 1808, alkoi Suomen sota. Heinäkuun lopulla yksi kolmesta Suomeen hyökänneestä armeijakunnasta oli majoittuneena pääosin Kuhmalahden ja Kuhmoisten alueelle. Täydennyksen jälkeen elokuun puolivälissä tämä armeijakunta käsitti kaikkiaan 10500 miestä ja 38 tykkiä.

Perimätiedon mukaan Yli-Hinkkalan talon kellaria käytettiin sodan aikana tykinkuulien varastoimiseen ja melkein vastapäätä taloa sijainnut kirkkotupa oli täynnä jäätyneitä ruumiita pinottuina kuin halot. Vihollisen pelossa talon emännän kerrotaan kylväneen kaurat hängelle, jotta siemenvilja pelastuisi. Varhaisesta kylvöstä huolimatta kauran kerrotaan kasvaneen hyvin.

Hinkkalan rustholli

Vääpeli Gabriel Neppiuksen kuoltua Hinkkalan rustholli jaettiin kahtia Yli- ja Ala-Hinkkalaksi. Ala-Hinkkala-niminen puolikas joutui Gabriel Neppiuksen sisarentyttäreille Juliana Mullinukselle (1722-87) vuonna 1747. Talo on säilynyt tämän Neppius-suvun naiskantaisten sukuhaaran omistuksessa aina näihin päiviin saakka.

Vuonna 1937 Ala-Hinkkalan rustholli ja sen kanssa yhdysviljelyksessä ollut Kylä-Siuron talo jaettiin perinnönjaon yhteydessä kolmeen osaan: Ala-Hinkkalaksi, Kallio-Hinkkalaksi ja Mattilaksi.

Tämän sukuhaaran jäsenet ovat omistaneet lisäksi mm. Kangasalan Kerppolan ja Joutsiniemen ratsutiloja Ks. Kuhmalahden Vehkapuntarin Annalan suku - Uusi sukukirja II).

Yli-Hinkkala-niminen puolika Hinkkalan rustholli jaettiin edelleen kahtia v. 1791, vääpeli Neppiuksen pojanpoikien kesken. Yli-Hinkkalan eli Fredriksborgin isännäksi tuli lippujunkkari Fredrik Johan Neppius (1759-1829) ja Fransbergin eli Rauhalahden vänrikki Frans Henrik Neppius (1756-1828). Frans Henrik muutti myöhemmin latinalaisperäisen Neppius nimen muotoon Neppenström.

Talonpoikaistuneet Neppiukset

Yli-Hinkkalan osuutta viljelleen, Neppius-nimen säilyttäneen sukuhaaran mieskantaiset jälkeläiset joutuivat alenevan säätykirron rattaisiin ja pois tilaltaan. Samalla sukuhaara myöskin talonpoikaistui ja jälkeläiset eivät jatkaneet enää sotilasuralla. Fredrik Johan Neppiuksen poika Adolf Constantin Neppius (1798-1844) oli lampuotina eri tiloilla. Hänen pojistaan vanhin Adolf Constantin Neppius (sittemmin Luhti 1828-1896) oli aluksi renkinä ja myöhemmin torpparina. Toiseksi vanhin poika Gustaf Neppius (1831-1898) oli torppari.

Yli-Hinkkala eli Fredriksborg niminen neljännes Hinkkalan rusthollista joutui v. 1805 suvun naispuoliselle sukuhaaralle ja talonpoistuttuaan siitä alettiin käyttää vain nimeä Yli-Hinkkala. Neppius-nimi ei kuitenkaan kadonnut talon omistajien käytöstä, sillä talon saaneen tyttären Maria Elisabeth Neppiuksen (1784-1861) tyttären poika, Simo Simonpoika (1832-1894) käytti nimeä ollessaan Yli-Hinkkalan rusthollarina, suomentaen sen 1880-luvulla muotoon Niemi. Hän samoin kuin hänen isänsä rusthollari Simo Jaakonpoika (1790-1864) käyttivät Neppiukseen viittaavaa puumerkkiä N.

Yli-Hinkkalan talo joutui 1800-luvulla tapahtuneissa omistajanvaihdoksissa yleensä tyttären ja väyn haltuun.

1800-luvulla tilaa hallitsivat seuraavat henkilöt:

Maria Elisabeth Neppius (1784-1861)
Pso. Tuomas Simonpoika (1770-1831)

Sofia Lovisa Tuomaantytär (1805-1889)
1.pso Pietari Vehonius (1793-1827)
2.pso Simo Jaakonp Heikkilä (1790-1864)

Simo Simonp Neppius (1832-1894)
(Hinkkala, Yli-Hinkkala, Niemi, Nieminen)
Pso Johanna (Hanna) Markuntr (1833-1880)

Maria Sofia Simontr Yli-Hinkkala
(1857-1934)
Pso Albert Hermanninp Venttola
(1860-1923)

Jonkin verran hämminkiä ja epätietoisuutta sukututkijoiden piirissä on aiheuttanut se, että samaan aikaan saman kylän Ala-Hinkkalan rusthollia on hallinnut myös Simo Jaakonpoika ja jaakko Simonpoika nimisiä isäntiä. Sekaanuksen vaaraa on lisännyt se, että sukunimenä saattaa esiintyä vain pelkkä Hinkkala.

Vaanjunkkareita ja muita herroja

Neppius-suvun nuorimman haaran tie johti Kuorevedelle, missä isäpuolensa nimen omaksunut kersantti Petter Reinhold Adler (ent. Neppius s.1776) asui Kuorenien virkatalossa. Hän osallistui useisiin eri taisteluihin ja oli mukana Ruotsinsalmen taistelussa 1790, Pommerin sodassa 1807 ja Suomen sodassa 1808-09.

Petter Reinholdin yhdeksästä lapsesta eli aikuiseksi ainoastaan neljä. Hänen pojistaan vanhimasta tuli Kangasniemen nimismies, keskimmäisestä Ruoveden lukkari ja nuorimmasta huonotapainen värjäri. Tämän värjäri Bror Otto Robert Adlerin poika putosi sääty-yhteiskunnan portaikolla vieläkin alemmalle tasolle, työmieheksi. Petter Reinholdin tytär Karolina Sofia avioitui Jalasjärven lukkarin kanssa. Tästä sukuhaarasta polveutuu mm. professori Yrjö Blomstedt.

Neppenström-niminen sukuhaara muodostui ns. "herraskaiseksi" sukuhaaraksi. Sukuhaara vaikutti nimenkantajien osalta kotipitäjässään Kuhmalahdella aina 1800-luvun lopulle saakka. Tämä sukuhaara nousikin usean henkilön osalta yli suvun sen astisten saavutusten.

Suvun perinteiden mukaan Frans Henrik Nepperströmin poika lippujunkkari (fannjunkare = kansansuussa vaanjunnkkari) Gustaf Adolf Neppenström (1793-1851) jatkoi isänsä jälkeen ainoana aikuiseksi eläneenä lapsena kotitalonsa isännöyttä. Hän meni rikkaisiin naimisiin, ja pariskunnan kuoltua perikunnalla oli jaettavaan peräti kolme taloa: Vehkapuntarin Fransberg, Pälkäneen Kuiseaman yksinäisrusthollista Einola-niminen kolmannes ja tämän augmenttitila samassa pitäjässä. Tilat jäivät lapsista yhdelle Paul Emil Neppenströmille (1833-1921), muiden etsiessä uransa käräjäkirjureina, liikemiehinä ja sotilaina.

Sotilasperinnettä jatkoi sisaruksista mm. Karl Wilhelm (s.1828), osallistuen Venäjän armeijan upseerina useisiin taisteluihin, kohoten urallaan aina everstiksi saakka. Hän kuoli v. 1890 Chersonissa Venäjällä (Mustanmeren rannalla).

Vuonna 1877 Karl Neppenström haavoitui vaikeasti ollen yli kolmen vuoden ajan sairaalassa ja toipumassa. Sodassa saamiaan haavoja hän kävi hoitelemassa mm. kotonaan Fransbergissa. Hänen kerrotaan herättäneen kummastusta ohikulkioiden kekuudessa istuessaan kaivolla, talon piian vintatessa vettä ja "luntatessa" häntä sillä. Vihtojakin kerrotaan tarvinneen niputtaa useita yhteen hänen saunoessaan.

Todettakoon, että kaikkiaan Venäjän armeijassa autonomian aikana palvelleiden suomalaisten upseerien määrä nousee noin kolmeen tuhanteen. Suomen koko säätyläistön määrään verrattuna kyseessä oli varsin huomattava joukko.

Eversti Karl Neppenströmin veli kauppaneuvos Frithiof Napoleon (1835-1905) opiskeli aluksi metsänhoitajaksi Evon metsänhoito-opistossa. Tyypillistä tuolloin oli että metsänhoitajan uralle lähti pelkästään säätyläisiä. Toinen leimaa antava piirre heille oli ruotsinkielisyys.

Avioiduttuaan kauppiaan tyttären kanssa Frithiof Napoleon antautui liike-

alalle. Hänestä tuli yksi Joensuun suurimpia kauppiaita, sekä valtiopäivämies. Yksi hänen parhaita liiketoimiaan oli viinan valmistus. Viinan kotipoltto oli lailla kielletty v. 1866, mikä mahdollisti liikemiehille uuden keinon ansaita rahaa. Viinan valmistuksen lisäksi hän harjoitti mm. Itä-Suomen suurinta voi ja jauhokauppaa, sekä omisti useita sisävesillä liikkuvia höyryaluksia. Vuodelta 1905 oleva matkaopas toteaaakin kaupankäynnin olevan melkoista tuossa lähes 3400 asukkaana kaupungissa, varsinkin puutavarain ja karjantuotteiden viennin osalta.

Arvonsa tuntevia

Säätyjako ja oman arvon tunto näkyivät useissa sekoissa Neppenströmien sukuhaaran kohdalla. Suvun kantatalon Fransbergin isäntäväki ei mm osallistunut itse talon töihin, kuten yleisesti Kuhmalahden muut talolliset. Maanviljelyksestä huolehti heidän puolestaan työnjohto. Vaikka Neppenströmit olivat suomenkielentaitoisia, kotikielenä käytettiin kuitenkin pelkkää ruotsia. Ja kun kyse tuli kirkossa penkkijaosta ja sen myötä istumapaikasta vaativat Neppiukset ja Neppenströmit aina ensimmäisiä sijoja.

Aikaisemmin mainitun eversti Neppenströmin veljenpojan käräjäkirjuri Hugo Henrik Neppenströmin (1865-1946) kerrotaan olleen niin hieno herra, että hänelle katettiin ruokakin omaan pöytään

eri huoneeseen. Tämä melkein valmis tuomari toimi pitkään myöhempinä vuosinaan Tampereen poliisikamarin kanslistina.

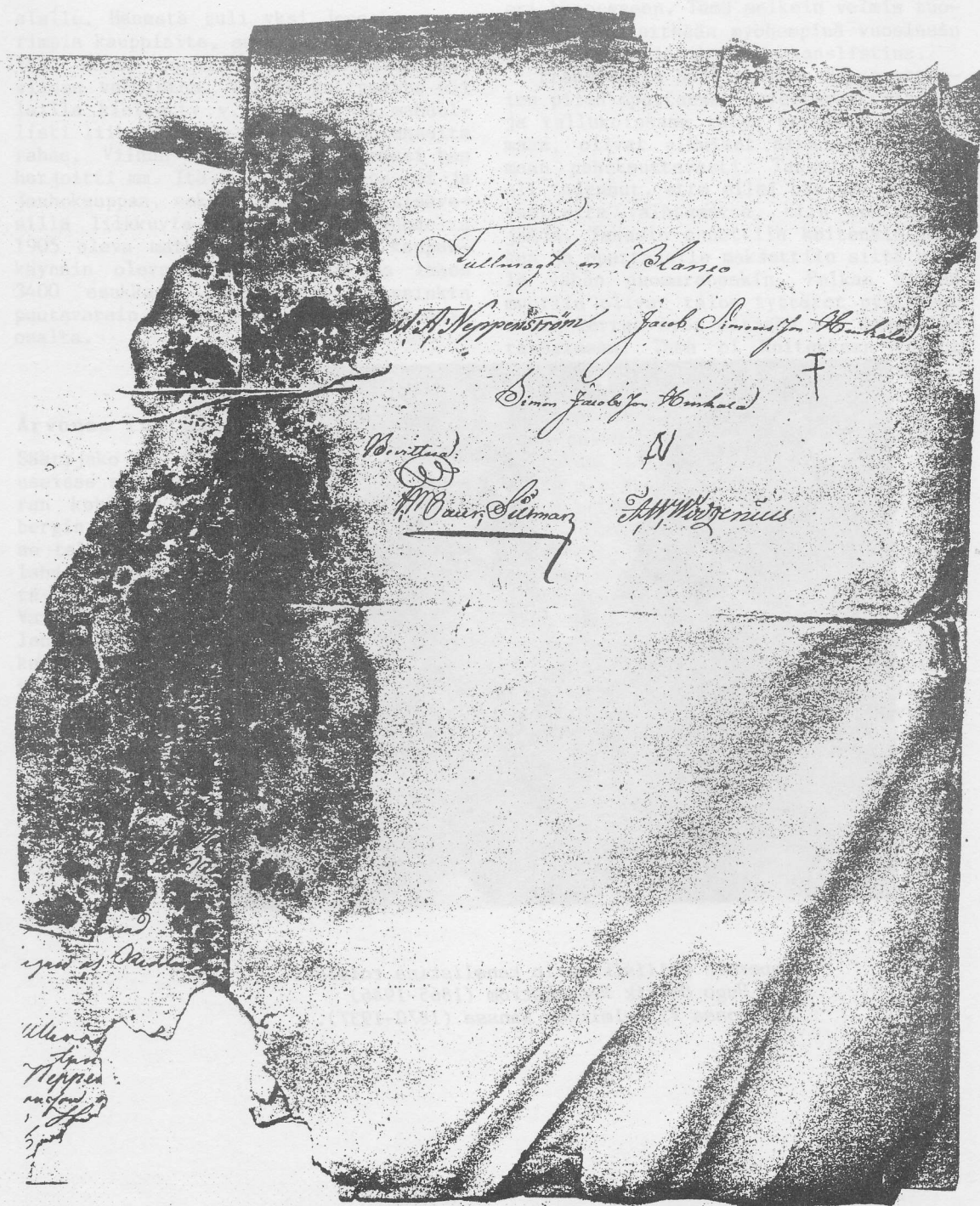
Fransbergia hallinneiden Neppenströmien piian opettaessa navettavaatteissaan ja tallukoissaan talon tyttäriä tanssimaan, olivat aikuiset alkaneet supisemaan paheksuttavasti. Tanssin opettaja oli todennut, että ellei hän saa tanssia vaatteita vaihtamatta, niin opetus saa jäädä. Tanssin annettiin kuitenkin jatkua ja opettajalle maksettiin siitä vielä vähän juomarahaakin. Polkan tultua muotiin olivat talon tyttäret pyytäneet erään kerran myös äitiään eli mamsellia tanssimaan. Tämä ei kuitenkaan voinut suostua tanssimaan talollisten kanssa.

Neppenströmien, samoin kuin Neppius- ja Adler-nimien kantajien osalta suku on tänä päivänä varsin pieni. Kansaneläkelaitoksen tietojen mukaan v. 1970 Suomessa oli Neppius-nimisiä henkilöitä 23, Neppenströmejä 6 ja Adlereita 98, sekä yksi Adler-Tyrkkö. Adlereiden osalta on todettava, että lukuun sisältyy useaan eri sukuun kuuluvia henkilöitä.

Vähäinen nimenkäyttäjien määrä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ko. suvusta polveutuvien määrä olisi yhtä pieni. Ainakin hyvin monet niistä, joiden sukujuuret johtavat ratsutilallisiin Kuhmalahdelle tai Kangasalle löytävät varmasti esi-isistään myös Neppiuksia. Suku on levittäytynyt synnyinseudultaan Joensuuhun, Porvooseen, Forssaan, Helsinkiin, Tampereelle, sekä Tukholmaan. Nykyisin nimenkantajia asuu mm. Virroilla, Pälkäneellä ja Riihimäellä.

Tampereen poliisikamarin kanslistina toiminut
Hugo Henrik Neppenström (1865-1946)
vaimonsa Vilhelmiinan kanssa (1870-1937).

Kuhmalahden Vehkapuntarin kylän Hinkkaloiden isäntien
nimikirjoitukset vuodelta 1836.